

**SAIKŅOTĀ ĢEOGRĀFIJA:
EKSPERTU UN VIETĒJO ZINĀŠANU SAVIETOJUMA
KONCEPTUĀLA PIEEJA PLĀNOŠANAS PRAKSĒS**

Kristīne Krumberga

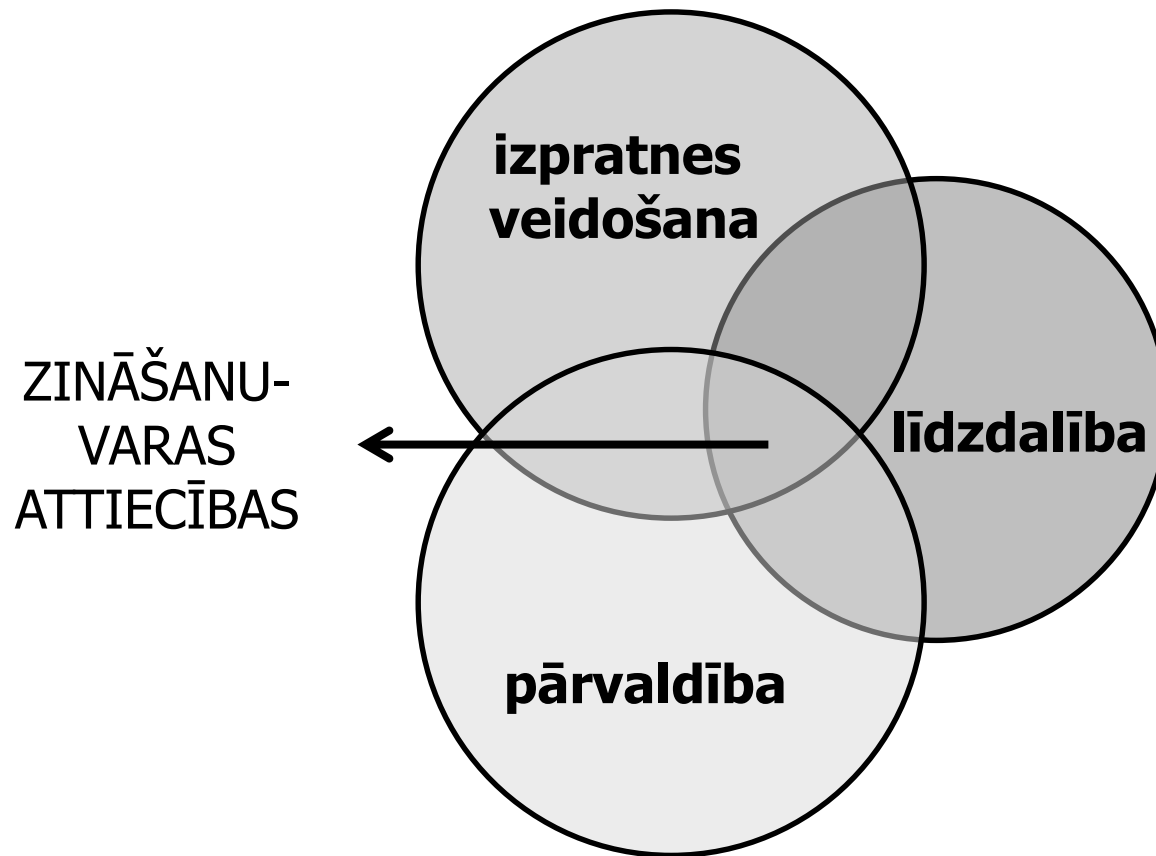
ģeogrāfijas doktorante, LU ĢZZF

kristine.krumberga@gmail.com

AINAVU POLITIKA LATVIJĀ

(Ainavu politikas pamatnostādnes 2013-2019)

Eiropas Ainavu konvencijas (EAK) kontekstā:

PĒTĪJUMA JAUTĀJUMI

- Kā Latvijas ainavu politikā interpretēta "izpratnes veidošana" un "līdzdalība"?
- Kādas varas attiecības tas veido starp ekspertu un vietējo zināšanām?
- Kā savietot dažādās zināšanas un līdzsvarot plānošanas procesā veidojošās varas asimetrijas?

EAK pozicionētā "ainava"

- Nodarbošanās ar ainavas jautājumiem vairs nedrīkst būt tikai ekskluzīvs zinātnisko vai tehnisko speciālistu monopolizēts darba lauks.
- Ainavai jāklūst par vairākuma politisko interesi.
- Ainava ir visu *darīšana* un atvērta demokrātiskumam, īpaši vietējā un reģionālā līmenī.

(ELC, Explanatory Report, II Aims and structure of the Convention 22., 23.)

APP: IZPRATNES VEIDOŠANA (*awareness-rising*)

«Katra Puse apņemas **veicināt izpratnes veidošanu par ainavu vērtību, to lomu un izmaiņām tajās** gan pilsoniskajā sabiedrībā, gan arī privāto organizāciju un valsts iestāžu vidū.

(EAK, 6. pants, A punkts)

IZPRATNES VEIDOŠANA

IZGLĪTOŠANA

«**jāizglīto** un **jāiesaista** sabiedrība
ainavu apsaimniekošanā»
(saskaņā ar «Latvija 2030»)

INFORMĒŠANA

«**nodrošināt** ilglaicīgu sabiedrības **līdzdalību**,
veicot regulāru sabiedrības **informēšanu**»
(48.lpp.)

formāla speciālistu izglītošana

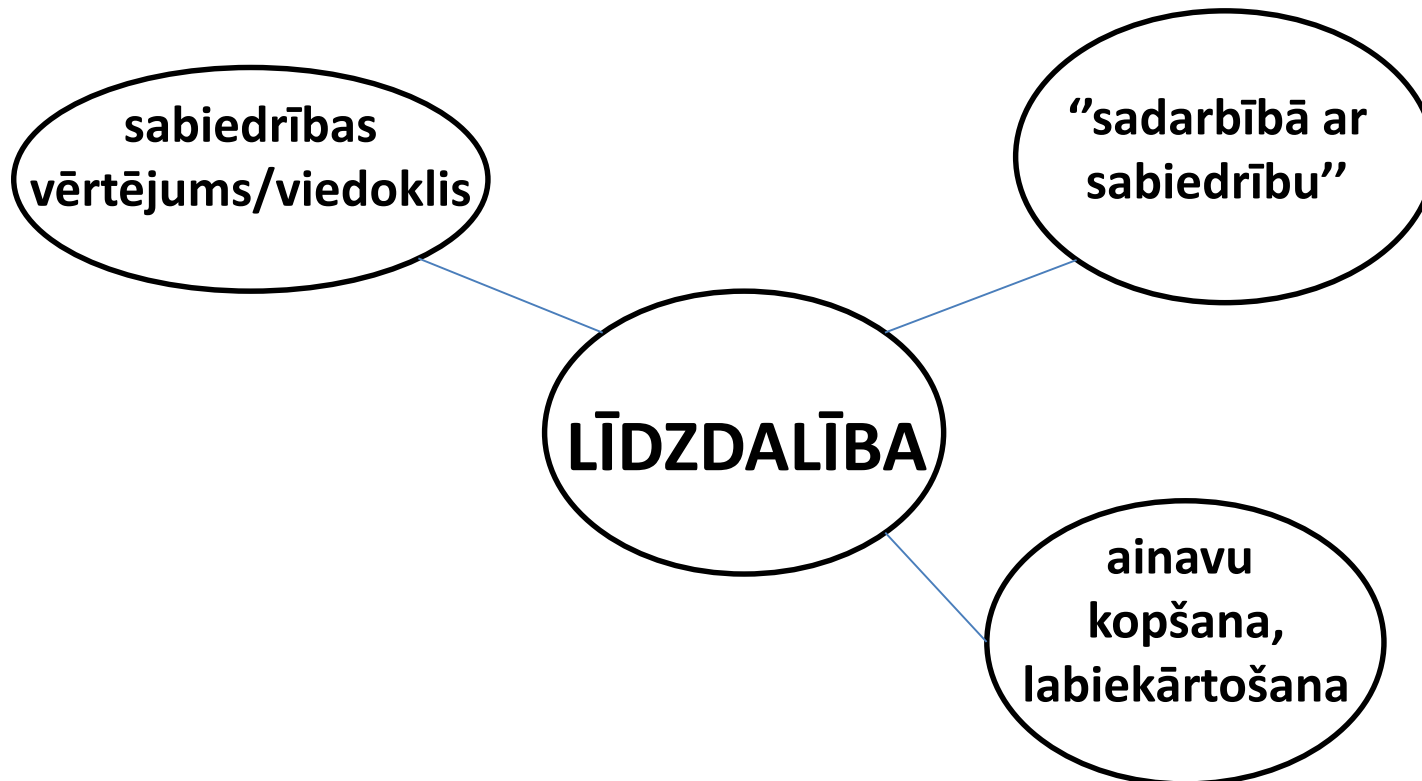
zināšanas

sabiedrība

APP: LĪDZDALĪBA

EAK – ieinteresētās puses, iesaistītie cilvēki, sabiedrības pieprasījums

APP – sabiedrība, Latvijas iedzīvotāji -vispārīgi, kā pretstats institūcijām, zinātniekiem, pat zemes īpašniekiem

Sabiedrības vērtējums un “pierādījumos-balstīta” politika

Sabiedrība kā instruments ekspertu spriedumu, attieksmju un no tā izrietošo konstruēto zināšanu patiesuma leģitimēšanai, kā arī esošo vai aizsākto rīcībpolitiku pamatošanai un attaisnošanai.

APP iekļautie (3) zinātniskie pētījumi « sabiedrības viedokļa» atspoguļošanai un esošās situācijas raksturošanai:

- spekulatīvas metodoloģijas
- uz vizuāli estētisko aspektu fokusēti jautājumi un to formulējumi
- bināra rakstura, kvantificēti viedokļi: jā/nē; piekrītu/nepiekrītu; samazinājies/palielinājies; patīk/nepatīk, skalā no – līdz, utml.

LAUKU AINAVAS = lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ)

Ekspertu apgalvojums: «pēdējos 20 gados vietām ir būtiski samazinājies atklāto lauku ainavu īpatsvars, kas samazina dabas daudzveidību, ainavu vizuālo vērtību un potenciālu tūrisma attīstībai». Šīs izmaiņas **apstiprina** arī Latvijas iedzīvotāji.

Pierādījumi:

«2002.-2003.gadā 7 lauku pašvaldībās veiktās aptaujas rezultāti rāda, ka **73% lauku un 60% pilsētu iedzīvotāju uzskata**, ka lauksaimniecības zemju aizaugšana ar krūmiem samazina lauku **ainavas skaistumu.**»

«**lielākajai daļai iedzīvotāju** izmaiņas ainavā pēdējos 20 gados asociējas ar „ainavas aizaugšanu”

«Tikai **40 procenti no 750 Rīgas pilsētā aptaujātajiem iedzīvotājiem piekrīt** apgalvojumam “Mani apmierina Rīgas ainavas kvalitāte”.

Bez atsauces uz kādu konkrētu pētījumu!

«LIZ aizaugšana ar kokiem, apmežošana, mežu izciršana **sabiedrības vērtējumā pazemina** meža **ainavu kvalitāti**»

«**sabiedrības vērtējumā** atklāto ainavu **īpatsvars ir samazinājies** arī daudzu upju un ezeru krastos.»

Līdzdalība pārvaldībā

«Sabiedrība tiek attiecīgi mudināta aktīvi piedalīties ainavu pārvaldībā un plānošanā un sajūst, ka tā ir atbildīga par to, kas ainavā notiek.»

(EAK, Preambula)

APP:AINAVU PĀRVALDĪBA

institūciju un pārvaldības
speciālistu kompetence:
normatīvais regulējums

sabiedrība:

- praktiskas aktivitātes **ainavu kopšanā**
- publiskās telpas, privāto teritoriju

ainavu kvalitātes uzlabošana

ZINĀŠANU - VARAS ATTIECĪBAS

Plānošana ir viscaur politiska process -> politikas veidošanā cieši savijas dažādas pārlicības, vērtības un ideoloģijas -> «varas ģeometrijas» (Massey, 1991), «varas asimetrijas» (Latour, 2005).

Ainavu plānošanā Latvijā dominē ekspertu zināšanas un netiek atzīta jebkādu citu, ne-ekspertu zināšanu nozīmība un līdzvērtīgums.

hierarhijas skatījumā

«arēnas» skatījumā

ESOŠĀ AINAVU PLĀNOŠANAS PRAKSE UN TĀS ALTERNATĪVAS

..nodrošināt sabiedrības līdzdalību..

..sadarbībā ar sabiedrību...

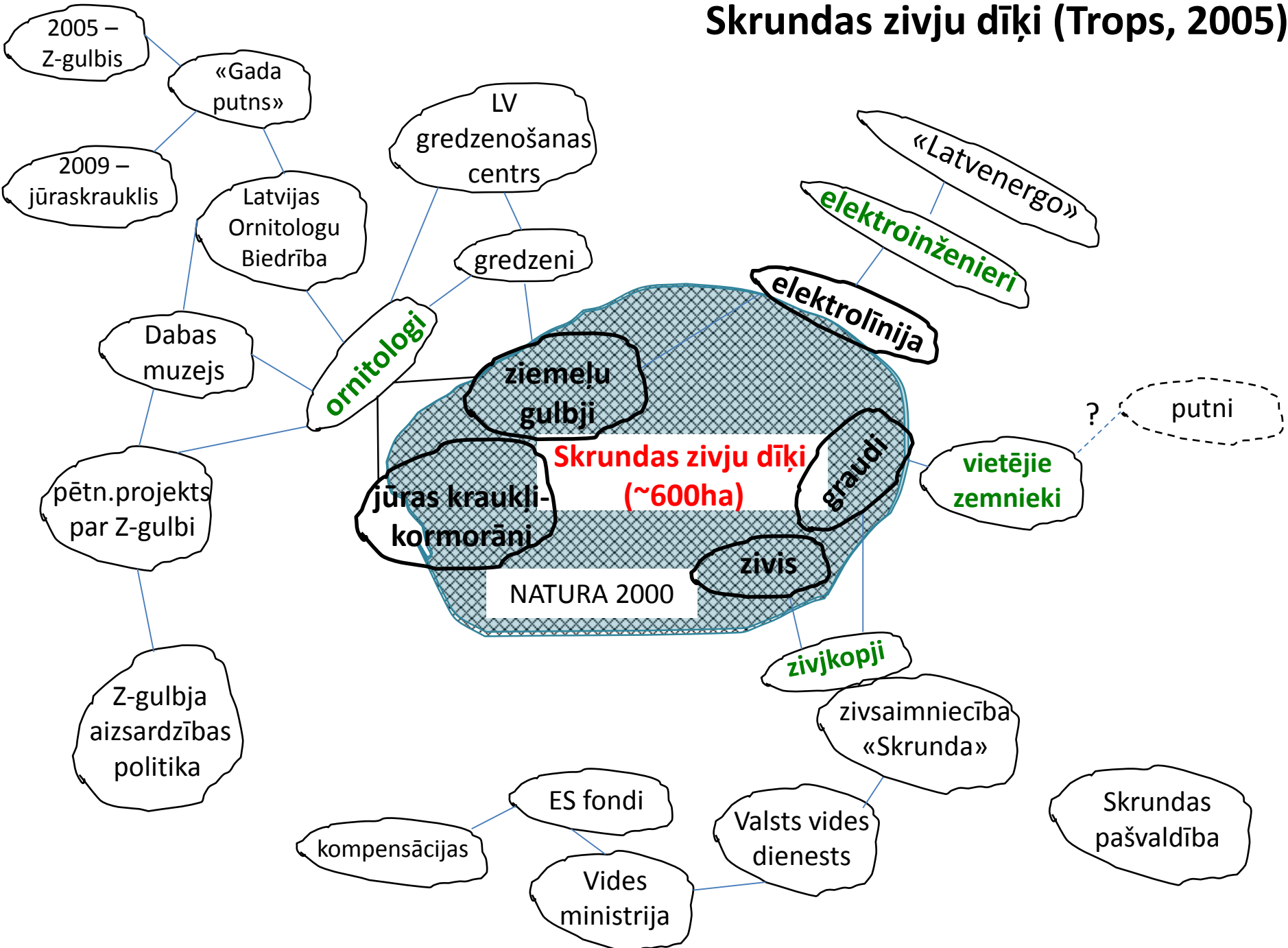
KĀ?

No «pierādījumos-balstītas» uz vērtīb-orientētu ainavu plānošanu

«Nevis noteiktas ainavas kvalitātes sasniegšana jāizvirza par pašmērķi, bet gan diskusijās izvērstai ainavu vērtēšanai jāklūst par ierastu politikas praksi»

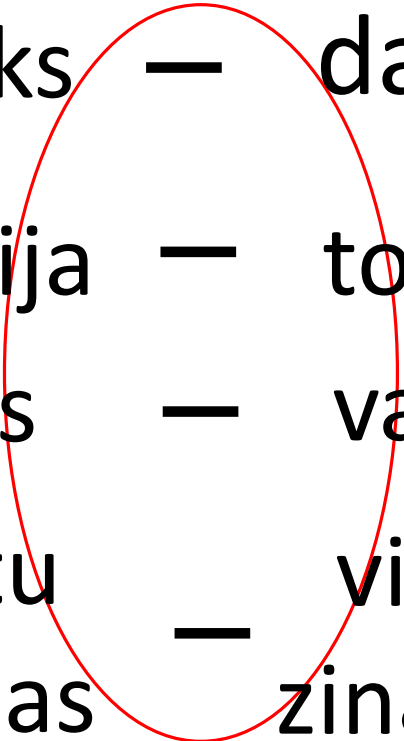
(Flyvberg, 2007)

Skrundas zivju dīķi (Trops, 2005)

SAIKŅOTĀS ĢEOGRĀFIJAS PIEEJA (*Relational geography*)

cilvēks — daba
topogrāfija — topoloģija
zināšanas — vara
ekspertu — vietējo
zināšanas — zināšanas

«hibrīdģeogrāfijas» (Whatmore, 2002)

NEREPREZENCIONĀLĀS TEORIJAS

telpiskais plakanums

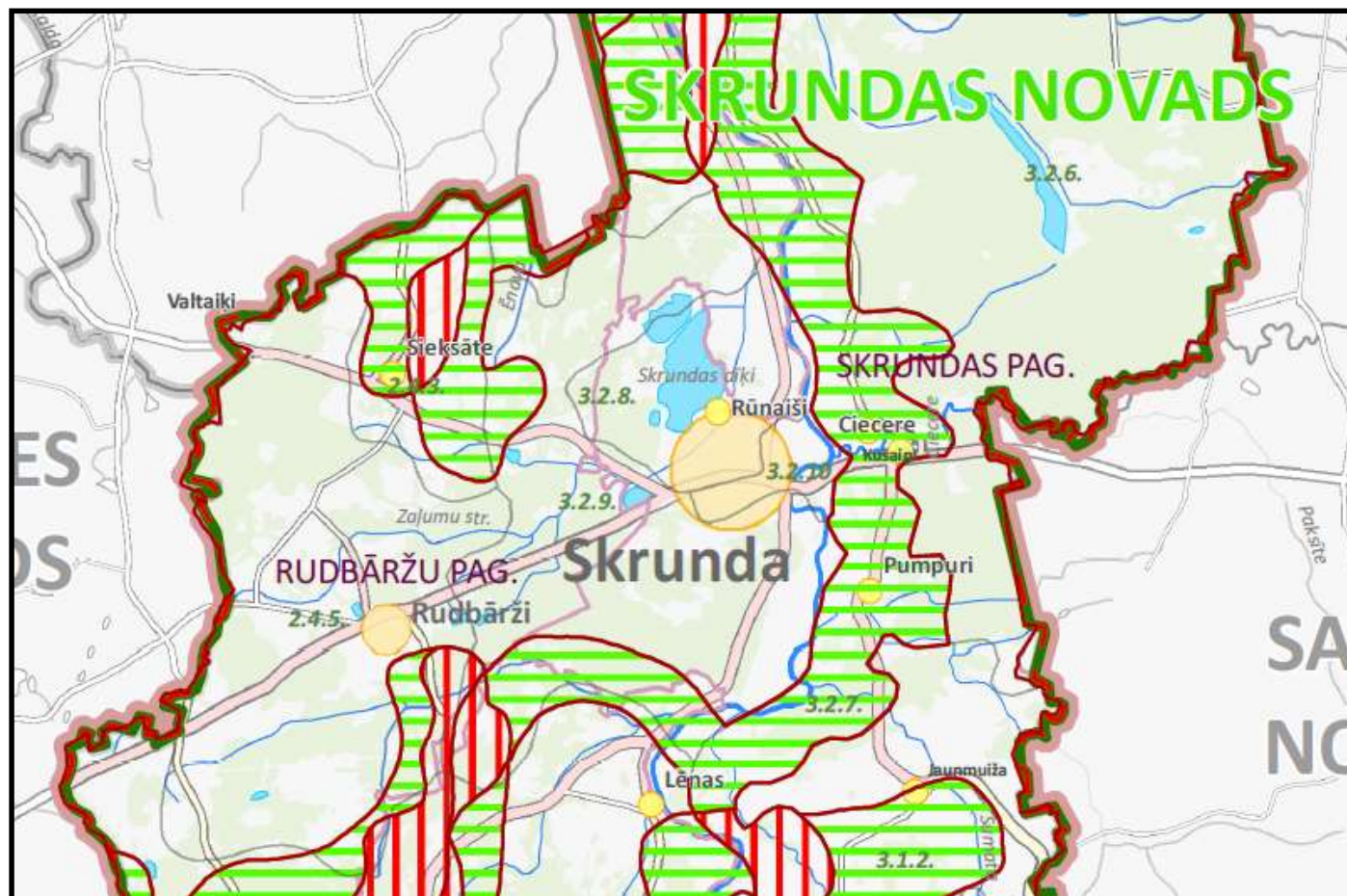
daudzējādības (*multiplicities*)

aktor-tīkli

savietojumi (*assemblages*)

ķermeniskums

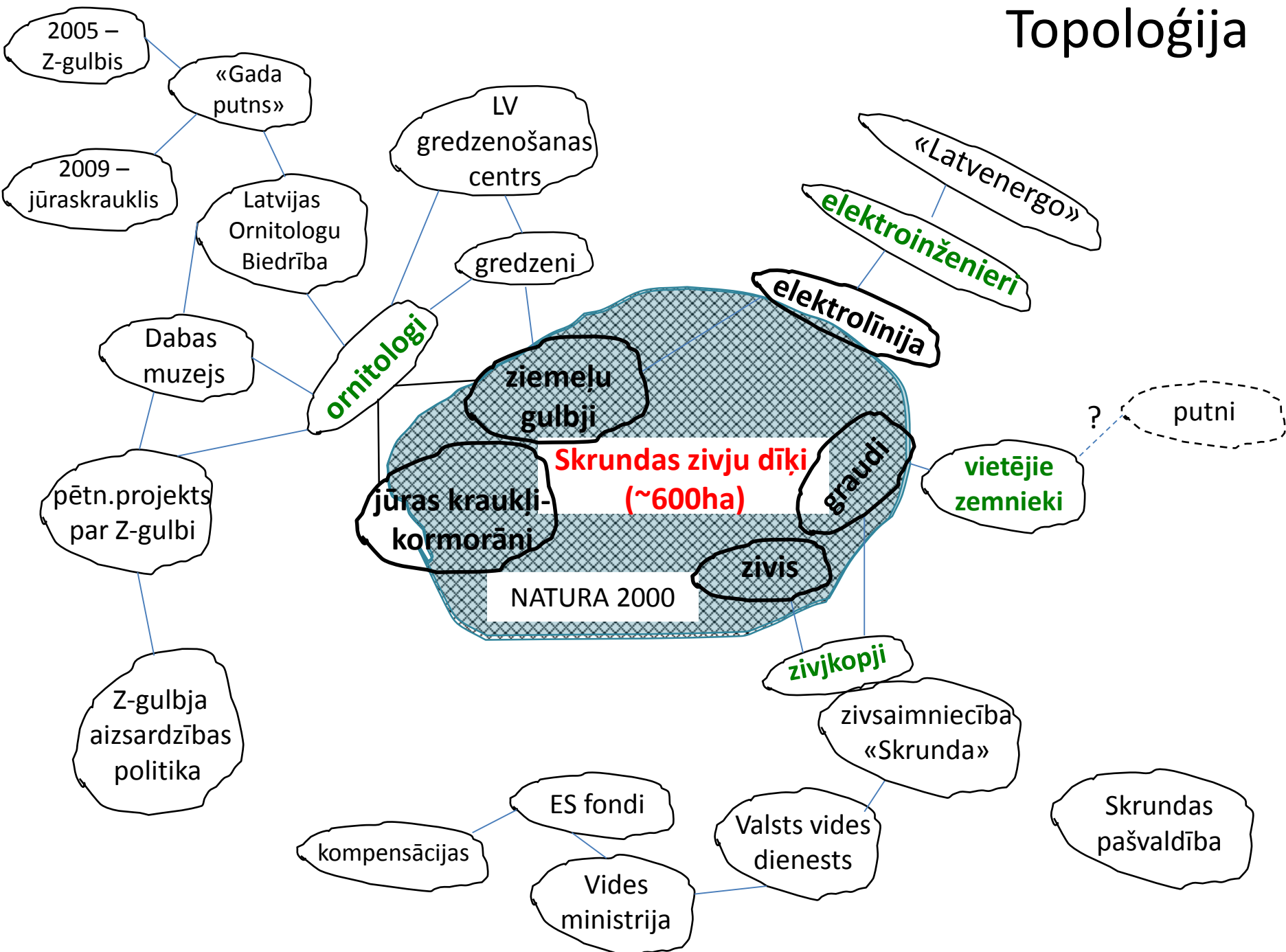
Plānošanas instrumenti: karte un kartēšana

topogrāfija

(Skrundas novada Teritorijas plānojums 2013-2025,
Ainavu vērtējums)

Topoloģija

EKSPERTU UN VIETĒJO ZINĀŠANU LĪDZVĒRTĪGUMS

«Visas zināšanas ir nosacītas» (Liotārs, 2006)

«Zināšanas vienmēr ir kontekstualizētas» (Thrift, 2007), taču arī konteksts nemitīgi mainās

ekspertu zināšanas
(tehniskā ekspertīze)

- racionalizētas
- metodoloģiski rāmētas
- vispārīgas/teorētiskas
- mērķtiecīgas

vietējo zināšanas
(pieredzē balstīta ekspertīze)

- ķermeniskas
- situatīvas
- praksē, pieredzē balstītas
- nejaušas

«zināšanu pretrunu kartēšana» (Whatmore, 2009) un jaunu zināšanu kopradīšanas prakšu iedzīvināšana

«zināmie zināmie» – lietas, ko mēs zinām, ka zinām

«zināmie nezināmie» – lietas, ko mēs zinām, ka nezinām

«nezināmie nezināmie» – lietas, ko mēs nezinām, ka nezinām

bijušais ASV Aizsardzības sekretārs Donalds Rumsfelds (2002)

Viens no APP prioritārajiem uzdevumiem:

“ainavu pārvaldībā iesaistīto **speciālistu zināšanu padziļināšana**”

IZMANTOTIE AVOTI

- Eiropas Ainavu konvencija (2000/2007)
- Ainavu politikas pamatnostādnes 2013-2019
- Trops, J. 2005. Zivaudzētājs pret gulbjiem, *Diena*, 15. aprīlis, <http://www.diena.lv/arhivs/zivaudzetajs-pret-gulbjiem-12376016>
- Latour, B. 2005. *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network Theory*
- Liotārs, 2006. *Postmodernais stāvoklis*. Pārskats par zināšanām
- Thrift, N. 1996. *Spatial Formations*. London, Sage Publications
- Skrundas novada Teritorijas plānojums 2013-2025
- Flyvberg, B. 2007. *Making Social Science Matter*, Cambridge University Press
- Murdoch, J. 2011. *Post-structuralist Geography: a guide to relational space*, Sage Publications
- Ruskule., A. 2012. Lauksaimniecības zemju aizaugšanas ainavu ekoloģiskie un sociālie aspekti, Promocijas darbs, Rīga, Latvijas Universitāte.
- Penēze, Z. 2009. Latvijas lauku ainavas izmaiņas 20.un 21.gadsimtā: cēloņi, procesi un tendencijas, Promocijas darbs , Rīga, Latvijas Universitāte